

POLITIČKE PARTIJE

NUŽAN IAKO NE IDEALAN INSTRUMENT DEMOKRATIJE

(Partije i partijski sistem u Srbiji, Odbor za građansku inicijativu i OGI CENTAR, Nis 2004.)

Od Vladimira Goatija dobijamo kompletnu knjigu o obnovljenom visepartizmu u Srbiji *Partije i partijski sistem u Srbiji*. Knjiga ima monografski karakter rasprave o političkom životu u Srbiji od 1990. do februara 2004. godine. Kroz prizmu partija kao jednih od važnijih instrumenata demokratije koje prožimaju ključne političke institucije i određuju sadržaj najvažnijih političkih odluka, autor upoređuje procese u Srbiji sa procesima u zemljama stabilne demokratije i postkomunističkim zemljama, posebno zemljama centralne i jugoistočne evrope. U raspravi se rukovodi “teorijom srednjeg obima”, koristeći različite relevantne koncepte i pristupe u objašnjenju ove kompleksne problematike. Knjiga je vrlo sadržajna i pregledno struktuirana.

Prva glava (Okvir delovanja) posvećena je višestrukim promenama političke zajednice u kojoj je Srbija delovala i deluje od prvih pluralističkih izbora (SFRJ, SRJ, SiCG), prateći evoluciju političkog poretka. Druga glava (Nastanak visepartizma) posvećena je analizi posebnih istorijskih okolnosti u kojima su nastale partije u Srbiji što je ostavilo neizbrisiv trag na njihovu organizaciju i način delovanja. Treća glava (Programska obeležja i izborni učinak) usredsređena je na programski profil i izborne domete najvažnijih partija. Reč je o analizi koja nastoji da identifikuje realnu politiku partija, činioce i okolnost, i normativno i stvarno. Četvrta glava (Finansiranje) nastoji da osvetli možda najskrivenije tajne koje partije ljubomorno čuvaju čak i od svog članstva. To je pitanje kako partije obezbeđuju i troše finansijska sredstva, ali autor ukazuje i kakvi su mehanizmi kontrole i sankcija, kako bi se ostvario uvid države i građana u te tokove koji su gotovo uvek na ivici zakona. U petoj glavi (Partije iznutra) razmatraju se unutrašnji odnosi i mehanizmi u partijama, napetosti i sukobi. U šestoj glavi (Partije u komparativnoj perspektivi) upoređuju se partije Srbije u odnosu na etabliranu tipologiju kadrovskih, masovnih, sveobuhvatnih narodnih i kartelskih partija. Reč je o distinktnim obeležjima i povlačenju sličnosti i razlika partija Srbije i partija

drugih zemalja centralne i jugoistočne evrope. Sedma glava (Partijski sistem) bavi se partijskim sistemom i činiocima koji ga uslovljavaju i oblikuju kao što su: etnički rascepi, odnos prema starom režimu, podela levica-desnica i izborni sistem. Osma glava (Postoktobarska partijska scena) bavi se opisom i analizom ključnih promena partijske scene u Srbiji posle pada Miloševićevog režima (5. oktobar 2000.) i dolaska na vlast DOS-a (Demokratske opozicije Srbije). U devetom delu (Izgleđi u budućnosti) na osnovu prethodnih uvida i saznanja, autor nudi plodne hipoteze o promenama partija i partijskog sistema u narednom periodu. Naročiti akcenat se stavlja na sledeća tri pitanja: prvo, postepeno ograničavanje moći partijskih vođa u korist članstva, druga je smanjivanje broja partija, odnosno, tendencija od ekstremnog ka umerenom višepartizmu, i treća, opadanje partijskog članstva slično drugim zemljama ovog dela sveta.

Knjiga sadrži veoma koristan i reprezentativan rezime (15 strana) na engleskom jeziku, što olakšava da ova “studija slučaja” ne ostane zarobljena unutar svoje parohije. Takođe, na kraju knjige je obiman dokumentacioni prilog sa rezultatima svih republičkih izbora u naznačenom periodu, kao i spisak obimne relevantne literature.

Koje su još sve osobenosti ove knjige? Ona ima stručnu i naučnu vrednost. Rukovođen principima naučne strogosti, sa izuzetnim respektom prema činjenicama, podacima i empirijskim istraživanjima, autor nam nesebično nudi ono najvažnije iz partijsko-političkog života u poslednjih petnaestak godina. Pristup odiše dobrom ravnotežom teorijskog i empirijskog. Knjiga je kompletna, celovita i koherentna. Neki stari tekstovi i ideje su ponovo razmatrani sa značajnom merom autorove kritičnosti i samokritičnosti.

Ova knjiga je značajna za proces demokratske konsolidacije u Srbiji, kada su neinstitucionalizovane partije pred dvostrukim izazovom da institucionalizuju sebe i državu. Autor ukazuje na “populističku nit” u našoj demokratiji, kao i na to koliko je “odsustvo alternativnih opcija za koje se na izborima opredeljuju građani” (str. 157) pogubno za demokratiju. Kod nas, smatra on, “negativne ocene partija imaju snažne korene i u dubljim slojevima tradicionalne političke kulture koja visoko vrednuje jedinstvo i slogu i koja, zbog čega, višepartizam smatra jednim od glavnih uzroka podela i sukoba” (str. 188). Uprkos izvesnim sumnjama građana, autor naglašava; “partije su nužan, iako ne idealan instrument demokratije”. (str. 189).

Ono što knjiga “*Izbori u SRJ od 1990 do 1998, sa dodatkom Izbori 2000.*” od istog autora, predstavlja za problematiku izbora, to ova knjiga predstavlja za pitanje partija. To je stručno i naučno – hronološko svedočenje o jednom izrazito turbulentnom vremenu u kome se često zbog hiperprodukcije “istorijskih” događaja od drveća nije mogla videti šuma. Zbog toga je neophodan visok stepen kritičke distance i objektivnosti koji ne nedostaju autoru ove knjige.

Tačno dvadeset godina nakon svoje knjige “*Savremene političke partije – komparativna analiza*” (1984), koja je pisana pluralistički u izrazito monističkom vremenu, naša teorija i sociologija partija može biti ponosna što ima svoje utemeljenje i utemeljitelje a Vladimir Goati ima i ličnih razloga za svaku vrstu satisfakcije, jer je, između ostalog, u izvesnom smislu i anticipirao neminovnost višepartizma i reprezentativne demokratije kod nas i kada se zbog toga moglo stradati. Ova knjiga, kao i autorov lični angažman potvrđuje da ovi procesi zahtevaju premanentno unapređivanje.

Tečni i razumljivi stil čine knjigu dostupnom i razumljivom svim građanima.

„Partije i partijski sistem Srbije“, Vladimir Goati, List „Danas“, 29-30.01.2005.